

دراهمیت «دانشنامه ایران» در مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی

دانشنامه عمومی و همگانی

عبدالحسین آذرنگ

مدیر بخش مفاهیم جدید و تاریخ معاصر، دانشنامه ایران
و عضو شورای عالی علمی مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی

سیدمحمد خاتمی، شرف‌الدین خراسانی و کاظم موسوی بجنوردی / افتتاح ساختمان کنونی مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ۲۴ فروردین ۱۳۷۸

شده‌اند، مدام می‌توان دانشنامه عمومی را به‌روز کرد. اکنون هیچ‌یک از دانشنامه‌های معتبر روی کاغذی منتشر نمی‌شوند و الکترونیکی هستند. این راهی است که ما هم باید برویم. اگرچه عده‌ای از همکاران با من کاملاً مخالف هستند، زیرا به‌دنبال نشر کاغذی‌اند. مدافع این استدلال هستیم که وقتی انباشت الکترونیکی از محتواها وجود داشته باشد، هر زمان می‌توان آن را به‌طور گوناگون منتشر کرد. انباشت که باشد سفارش کاغذی هم خواهید داشت، نه این‌که به‌صورت کاغذی منتشر، و نگه داشته شود. همچنین امکان ویرایش سریع مدخل‌ها وجود دارد؛ از سوی دیگر، می‌توان آن را در هر نقطه که بخواهیم منتشر کنیم و نیاز به حمل‌ونقل نیست.

دانشنامه‌های عمومی را که در جهان منتشر شده کنار هم گذاشت و از میان آن‌ها بهترین مقالات را انتخاب و ترجمه کرد. در دانشنامه عمومی دست‌کم بیش از ۵۰ درصد مقاله‌ها را باید ترجمه کرد.

ادعایی می‌خواهم بکنم که به‌گمانم دور از حقیقت نیست. بعضی از مقاله‌های دانشنامه ایران از بریتانیکا، آمریکانا، اینکارتا و لاروس بهتر و کامل‌تر است. در تدوین شماری از مقاله‌های این دانشنامه، گاه ۵-۴ مقاله را از دانشنامه‌های مختلف ترجمه و با هم تلفیق می‌کردیم. در نتیجه، اطلاعات کامل‌تر و به‌روزتری در زبان فارسی به مخاطبان این دانشنامه منتقل می‌شد. نیز با توجه به این نکته که دانشنامه‌ها الکترونیکی و روزآمد

فنی دانشنامه‌نگاری امتیازهایی دارد. دلیلش این بود که کسی مسئولیت ویرایش جلد سوم را برعهده داشت که در کارش دقیق بود و با علاقه کار می‌کرد، ولی متأسفانه از ایران رفت. بنابراین، چهار جلد دانشنامه ایران از لحاظ ارزشی هم‌تراز نیستند. اگر روزی این دانشنامه بخواهد ادامه پیدا کند، ویژگی‌های جلد سوم را باید در نظر گرفت و روش آن را ادامه داد. شخصاً به دانشنامه ایران اعتقاد دارم، زیرا عمومی است، کاربرد گسترده دارد و می‌توان روی آینده آن سرمایه‌گذاری کرد. دانشنامه همگانی با کاربرد گسترده که برای یک کشور طراحی می‌شود، آینده دارد. در ضمن، عده بسیار زیادی به این نوع منابع مرجع نیاز دارند. امکانات هم برای تدوین آن بیش‌تر است. می‌توان

در حال حاضر خلا بزرگ، نبودن دانشنامه‌ای همگانی همچون دائرة المعارف فارسی مصاحب است که در زبان فارسی نیست. این دائرة المعارف هم متأسفانه روزآمد و تصحیح و تکمیل نشده است. بنده به سهم خود بسیار تلاش کردم که یک دانشنامه عمومی راه بیفتد. خود آقای بجنوردی هم بسیار تمایل داشت و به‌همین سبب دانشنامه ایران تأسیس شد. ممکن است نام این دانشنامه گویای محتوای آن نباشد. دانشنامه ایران، دانشنامه‌ای همگانی است که چهار جلد آن منتشر شد، اما به‌سبب مشکلات مالی فعلاً متوقف است. دانشنامه ایران مراحل مختلفی را گذراند و تمام جلد‌هایش یکسان نبود. اگر اهل فن بررسی کنند، جلد سوم آن از جهت اصول

درباره «دانشنامه فرهنگ مردم ایران» در مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی

برای اهالی ایران

محمد جعفری (فناونی)

مدیر دانشنامه فرهنگ مردم ایران و عضو شورای عالی علمی مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی

دائرة المعارف بزرگ اسلامی برای کل جهان اسلام و در اصل شامل جغرافیای اسلام است و موضوعات کلی و اساسی و نه هر چیز در آن نوشته می‌شد. مثلاً درباره رقص یک مقاله عمومی درباره رقص ایرانی نوشته می‌شد زیرا دائرة المعارف بزرگ اسلامی یک دانشنامه عمومی است اما دانشنامه فرهنگ مردم یک دائرة المعارف اختصاصی است و طبیعتاً بسیاری از مدخل‌های ریز حتی آیینی که در یک روستای ایران برگزار شود در آن آمده است. کلیتی داریم که در این چهارچوب و حتی گسترده‌تر مبنایی که پیش‌تر گذاشته بودند، شعب مختلف فولکلور را در بر می‌گرفت همچون طب عامه، هنر عامه، ادب عامه، آداب و آیین‌ها و منابع فرهنگ عامه. خارج از این‌ها نیز خیلی چیزهای دیگر وجود دارد. چیزی که کم‌تر مورد توجه قرار گرفته بود انواع رقص مناطق مختلف ایران بوده است. نیز سفره‌های نذری و همچنین هنرمندانی که در فولکلور ایران بسیار تأثیرگذار بودند همچون نقال‌های معاصر. ما تصمیم گرفتیم برخی از این‌ها که در دوره خودشان شناخته شده بودند مدخل شوند.

درباره یکی از ویژگی‌های مؤسس مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی

مدیر فرهنگی موفق

محمود جعفری دهقی

مدیر پیشین بخش ایران‌شناسی و زبان‌شناسی و عضو شورای عالی علمی مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی

آقای کاظم موسوی بجنوردی که مؤسس این مرکز است، از یک صفت بسیار شگفت‌انگیز برخوردار است و آن مدیریت موفق است به‌ویژه در امور فرهنگی است. عشقی که ایشان به کار فرهنگی دارد باعث شد با وجود این‌که در آغاز ایجاد مرکز، تعهد ایشان برای تدوین دائرة المعارف بزرگ اسلامی بود، به مرور دانشنامه‌های دیگری نیز به آن افزوده شد. امیدوار هستم این دانشنامه‌ها در دوره حیات آقای بجنوردی به کمال برسد. به‌نظم یکی از ارزش‌های این مرکز شیوه دائرة المعارف نویسی بود که در این‌جا پایه‌گذاری شد. علاوه بر این، حضور ماهانه اعضای گرانقدر شورای علمی مرکز از دیگر ارزش‌های آن است. این شورا شامل متشکل از گروهی از برجستگان علمی این مرزوبوم بوده است و هدف ابتدایی‌اش بحث درباره مداخل دائرة المعارف بزرگ اسلامی بوده است. همچنین بخش آموزشی مرکز دائرة المعارف نیز قابل توجه است. خیلی اهمیت دارد که پژوهشکده ابوریحان وابسته به مرکز خود را به‌روز کند. باید به کتابخانه مرکز نیز اشاره کرد که یکی از مهم‌ترین ارزش‌های این مؤسسه است. همچنین امیدوارم همایش دوسالانه زبان‌ها و گویش‌های ایران (گذشته و حال) که از سال ۱۳۹۱ به همت رئیس مرکز و بنده و همکاران مرکز ایجاد شده استمرار داشته باشد و مرکز این راه را ادامه بدهد.